ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti

№6(2)
2026

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 594 sahifa,
5-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:
Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences
Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:
Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:
- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):
- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA CONTENTS СОДЕРЖАНИЕ

MUNDARIJA

Bitiruvchi talabalarning qadriyatlar tizimining psixologik xususiyatlari 10
Abdulazizova Muslima, Abdurasulova Sevinch, Ikromova Aziza, Iskanderova Sayyora

Oila va ta'lim tizimida raqamli xavfsizlik madaniyatini shakllantirish va uning psixologik omillari 14
Nurmatov Nurhayot Nurziyot o'g'li, Yo'lchiyeva Zarinabonu Sanjarali qizi

Ta'lim tizimida sun'iy intellekt texnologiyalarining o'rni 18
Abdullayeva Arofatxon Abduvaxobovna, Mirzahamdamov Shahriyor Botir o'g'li

O'quvchilarni sport musobaqalariga tayyorlashda jismoniy tarbiya o'qituvchisining kasbiy kompetensiyasining tarkibiy tuzilmasi va rivojlanish mexanizmlari 22
Abduraximov Ziyodullo Xojiakbar o'g'li, Tuxtapulatov Shahobiddin Nuriddinovich, Nasimov Ulug'bek Orif o'g'li

Ta'limni raqamli transformatsiyalash sharoitida o'quv jarayonini tashkil etishning integratsion shakllarini qo'llash metodikasi 28
Allamova Shoxista Shavkat qizi

Surxon vohasida sog'liqni saqlash tizimi: muammolar va yechimlar (Sherobod tumani misolida, 1925–1945-yillar) 33
Allamurotov Asadbek Baxtiyor o'g'li

Umumiy o'rta ta'lim maktablarida kasbga yo'naltirish tizimini takomillashtirish 37
Axmedova Muxabbat Axmedovna

Ko'p o'zgaruvchili funksiyaning oraliq qiymatlari haqidagi teoremalar va ularning isbotlari 42
Boqiyev X. X., Muxtorova Sevinch Asad qizi, Yuldoshova E'zoza Ravshan qizi

Bo'lajak mutaxassislarning huquqiy tafakkurini rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari 46
D. M. Xolnazarova

Oilaviy tarbiya samaradorligini oshirishda innovatsion yondashuvlar: tajriba-sinov natijalari asosida 49
Ibragimova Aziza Toshniyazovna

Bo'lajak tabiiy fanlar o'qituvchilarining metodik kompetentligini shakllantirishda interaktiv integratsiyaning roli 55
Jo'rayeva Xushro'ya Yaxyoxon qizi

Corrective Feedback in Foreign Language Learning Acts as a Vital Tool for Improving Accuracy With Research Indicating 58
Kamalova Dilnoza Kurbanbayevna

Doping va halollik masalasi: sportdagi dolzarb muammo 64
Kobilov Sobir Donakulovich

Yunon-rum kurashi bilan shug'ullanuvchi sportchilarning teknik va taktik harakatlarini takomillashtirish usullari 69
Muhtorov Abdusattor Abdupatto o'g'li

3-4 yoshli bolalarda nutqning grammatik tuzilishini shakllantirishning psixolingvistik asoslari 75
Rasulova Xulkaroy Abduhalil qizi

Maktabgacha yoshdagi bolalarda gender identifikatsiyasini rivojlantirishda ota-onalar bilan ishlashning mobil ilovaga asoslangan innovatsion modeli 80
Razzoqova Mahliyo Qosimjonovna

Umumiy o'rta ta'lim maktablarida geografiya fanining zamonaviy metodik yondashuvlari va o'qitishning samaradorligi 84
Sunnatillayeva Zarina Sulaymon qizi

Boshlang'ich ta'limda zamonaviy texnologiyalardan foydalanishning samaradorligini oshirish usullari 88
Usmonov Salohiddin, Jo'rayeva Rayhona

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining konfliktologik kompetentligini rivojlantirish konsepsiyasi 94
Latipova Ma'rifat Salohiddin qizi, Zaripova Xolida Baxtiyor qizi

O'quvchilarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning interfaol metodlari 100
Zokirov Mirzaraxim Abdualiyevich

O'quv jarayonida innovatsion baholash texnologiyalarining ilmiy-pedagogik mazmuni 103
Sobirova Marjona Shavkat qizi

Taekvondochilarning musobaqa davrida hujumkorlik jihatlarini oshirish 110
Abdufattoyev Abrorjon Abduraxmon o'g'li

Gender yondashuv asosida talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlashning pedagogik imkoniyatlari............... 114
Shokirova Hilola Abduraxmon qizi

Ingliz tilida tinglab tushunish malakasini rivojlantirishda raqamli ta'limning samaradorligi 120
Aytimbetova U. T.

Bo'lajak tarbiyachilarning ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish... 124
Axmedova Nazokat Erkinovna

"Inklyuziv ta'lim. gospital pedagogika" fanida dasturiy-metodik ta'minotning mazmuniy-texnologik va monitoring-diagnostik komponentlari.. 128
Azamxonov Baxodir Sayitkamolxonovich

Ingliz tilida og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda 5–6-sinf o'quvchilari uchun samarali usullar............ 132
Rajabova Zarafshon Davronovna

Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy nutq madaniyatini shakllantirishning innovatsion-metodik asoslari 135
Tuxtayeva Mehriyo Shavkatovna

Boshlang'ich sinflarda sifat so'z turkumini o'rganish mazmuni.. 140
Usmonova Gulnoza Jaloliddin qizi

Образность современной медицинской терминологии 144
Дулдулова Наргиза Ашимовна, Мирзаахмедова Нигора Ашимовна

Развитие исследовательской компетентности младших школьников посредством межпредметной проектной деятельности.. 148
Мухтарова Лобар Абдиманнабовна, Нормаматова Розия Уктам кизи

Психолого-педагогические риски цифровой образовательной среды 153
Рузметова Хилола Абдушариповна, Моминова Мадина Шукурулла кизи

"TALIA": система контент-генерации на основе ии для подготовки учителей 157
Хасанов Зафар Шавкат угли

Artificial Intelligence in Foreign Language Education: Enhancing Critical Thinking and Academic Communication Skills 164
Allamuratov Gofur Ashurovich

Talabalarning bolalardagi ijtimoiy moslashuvni shakllantirishga kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish.......169
Inomova Mahliyo Yusuf qizi

Jamoaviy va yakkakurashchi professional sportchilar motivatsiyasining ijtimoiy-psixologik farqlari 172
Qaimova Gulmira Uchqun qizi

Maktabgacha ta'limda steam yondashuvini loyiha asosida joriy etishning pedagogik strategiyalari............176
Radjapova Zuxra Tirkashevna, Abdullayeva Sarviniso

Katta guruh tarbiyalanuvchilarida steam kompetensiyalarini shakllantirishning pedagogik va yoshga oid psixologik xususiyatlari...179
Radjapova Zuxra Tirkashevna, Rakhimova Laylo Hamidjon qizi

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning axloqiy fazilatlarini shakllantirishning zamonaviy pedagogik yondashuvlari...183
Yakubova Zilola Zikirovna

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining divergent fikrlashlarini rivojlantirish 187
Adizova Nigora Baxtiyorovna, Akbarova Sarvinoz Sadriddinovna

Bo'lajak tarix o'qituvchilarida tarixiy tafakkur fenomenini rivojlantirish.. 191
Djumaniyazov Farxod Ulugbekovich

Pedagogical Conditions for Developing Professional Motivation of Economics Students Through Gamification in English Language Classes.. 196
Bobokeldieva Maftuna Abdusamad qizi

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida bilish faoliyatlarini shakllantirish asoslari 203
Urunov Abduxalil Madjidovich

STEAM yondashuvi vositasida fizika fanida o'quvchilarning maxsus kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi 208
Jo'rayev H. O., Avezov I. Yo., Sharipov S. B.

STEAM ta'limi vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarning innovatsion fikrlashini rivojlantirish 214
Cho'ponova Sharifa Bozor qizi, Achilov Obid Muzrobovich

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining konstruksiyalash va modellashtirish kompetensiyalarini rivojlantirish.. 219
Haydarov Mirjalol Shog'dorovich

Raqamli ta'lim muhitida bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining kasbiy shakllanish individual trayektoriyasini loyihalash metodikasi 222
M. B. Sheraliyeva

Raqamli davrda kitobxonlik madaniyati va adabiyotning roli 228
Nabiyeva Sharifa Ismailovna, Ergasheva Mehriyona O'lmas qizi

Jismoniy tarbiya ta'limida sun'iy intellektdan foydalanish imkoniyatlari 231
O'razboyeva Adiba Abdug'ani qizi

Milliy kashtachilik asosida 5-sinf o'quvchilarining estetik tarbiyasini takomillashtirishning pedagogik imkoniyatlari 236
Olimova Dilnoza Murodullo qizi

Aralash ta'lim texnologiyalari asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining metodik tayyorgarligini 5E modeli vositasida takomillashtirish 240
Rajabova Nodirabegim Komilovna

Oliy ta'lim talabalarining jismoniy sifatlarini rivojlantirishning metodik tizimini takomillashtirish 245
Raximov Bobirjon Abdurasulovich

Raqamli pedagogikaning zamonaviy ta'lim rivojlanishidagi o'rni 250
Tojiyeva Asila Abdimannon qizi, Pardayeva Ra'no Eshboyevna

Ajdodlar siymosini ifodalash vositasida talabalarni milliy iftixor ruhida tarbiyalash jarayoni pedagogik muammo sifatida 255
Xaitov Zufar Asroralievich

Готовность к обучению в школе у детей подготовительной группы 260
Шералиев Сарварбек Сохибжон угли

Oliy ta'lim muassasasi talabalarining mustaqil ishini tashkil etishga oid nazariy yondashuvlar tahlili 263
Asadova Zarina Axmadovna

Grammatik tarjima metodining asosiy tamoyillari va xususiyatlari 272
Erkinova Madina Komil qizi

Umumta'lim maktablarini boshqarishda sinf rahbarlari faoliyatining pedagogik mohiyati 275
Komilova Ziroatxon Murodjon qizi

Maktabga tayyorlov guruhida bolalarni savodga tayyorlashda rivojlanish markazlarining metodik ta'minotini takomillashtirish texnologiyalari 282
Maxmutazimova Yulduz Raxmatovna, Avazova Gulshoda Shodi qizi

Turizm sohasi talabalarining ingliz tilidagi kasbiy diskursida uchraydigan kommunikativ to'siqlar va ularni bartaraf etish mexanizmlari 289
Usmonova Zilola Javlon qizi

Chet tilini kasbiy fanlar bilan integratsiyalashda clil modelining pedagogik xususiyatlari 294
Yo'ldoshev Otabek Abdug'aniyevich, Amirkulov Asliddin Shuxratovich

Bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchilarini integrativ yondashuv asosida kompetensiyalarini rivojlantirish 299
Rajabova Dilfuza Abdumajitovna

Социально-психологические особенности проявления тревожности и страха у жертв торговли людьми в подростковом возрасте 303
Махмудова Д. А.

Adabiy asarlarda xronotop muammosining badiiy ahamiyati 306
Yaqubjonov Iqboljon Odiljonovich

Maktabgacha yoshdagi bolalarni intellektual rivojlantirishda sensor integratsiya yondashuvining ahamiyati 311
To'rayeva Charosxon Shavkat qizi

Boshlang'ich sinf darslarida ekologik tarbiyani shakllantirishning samarali metodlari 316
Rahmonova Mavluda Suvon qizi, Safarova Rushana Murodullo qizi

Badiiy asarlarni o'qitishda empatik yondashuvning metodik imkoniyatlari 320
Shoyimova Shoira Sanakulovna

Bolalar me'yoriy ontogenezida yozuv va grafomotor ko'nikmalarini rivojlanishi 323
Alimova Kamola Xayrulla qizi

Yosh voleybolchilarda o'yin qarorini qabul qilish (Decision-making) ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi 328
Azimova Gulnoza Karimjon qizi

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining pedagogik tayyorgarligini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari 333
Muxamadaliyeva Madinabonu Bohodirjon qizi

Raqamli egizak texnologiyasi asosida bo'lajak muhandislarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish metodikasi 336
Sorimsokov Uchqun Soatboy o'g'li

Boshlang'ich sinf o'quvchilariga integrativ mashqlar orqali ta'lim berishning ahamiyati 340
Zokirov Javohir G'aybullo o'g'li

Voleybol sport turini o'rgatish va uning mohiyati 345
Eshbayev Ximmat Ablakul o'g'li

Qizlarning jamiyatdagi ijtimoiy faolligini oshirishning psixologik mexanizmlari 348
Sodiqova Gulbarno Odiljon qizi

Oliy ta'lim professor-o'qituvchilarining kasbiy rivojlanishi va qadriyatlar integratsiyalashuvining o'ziga xosligi 352
A. Bozorov

Nutqiy etiket madaniyatning bosh bo'g'ini sifatida 357
Abdurahmonova Kamola Erkin qizi

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarida ingliz tilida kasbiy yo'naltirilgan leksik kompetensiyani rivojlantirishga qo'yilgan zamonaviy talablar 362
Axmatqulova Maxfuza Shuhrat qizi

Maktabgacha ta'lim tashkiloti bolalarning rivojlanishida muhim omil sifatida 370
M. Xo'jamberdiyeva, Abduvohidova Shaxnoza

Jismoniy mashqlar orqali stress va emotsional zo'riqishlarni kamaytirish imkoniyatlari 373
Baxodirova Gulyora Nuriddin qizi

Kasbiy ta'limning raqamli transformatsiyasi va o'quvchilarni kasbga yo'naltirishning ilmiy-pedagogik asoslari 378
Biysenov Temirbek

Boshlang'ich sinf ona tili ta'limida raqamli texnologiyalardan foydalanishning didaktik asoslari 382
Bo'libekova Maftuna Shermuxammadovna

"Tarbiya" darslarini tashkil etish texnologiyalari 388
Boltayeva Marjona Oybek qizi, Samadova Mahbuba Nutfullo qizi

Challenges in Translating Behavioral Verbs: A Lexicographic Perspective from English and Uzbek 392
Elchayev Zokhidjon Akhmatovich

Zamonaviy ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarni qo'llashning istiqbolli yo'nalishlari 396
Ernazarov Zohid Nazarovich

Tejamkor ta'lim muhitida kaizen texnologiyasi vositasida bo'lajak o'qituvchilarning boshqaruv madaniyatini rivojlantirish 400
Eshonkulova Shaxnoza Bayturayevna

Maktabgacha yoshdagi bolalarda innovatsion pedagogik texnologiyalar vositasida tabiiy fanlarga doir bilimlarni shakllantirish 403
Nuriddinova Maysara Ikramovna, Eshonqulova Uralbuvish Fayzullayevna

Raqamli transformatsiya jarayonida bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik mahoratni rivojlantirish 406
G. X. Narzullayeva, F. M. Miraximova

Ekologik omillarning yosh sprinterlarning koordinatsion qobiliyatlarini rivojlantirishdagi va musobaqa faoliyatidagi o'rni (Orol bo'yi mintaqasi misolida) 411
Genjemuratova Guljaxon Berdimbetovna

Emotsional intellekt konsepsiyasining rivojlanish bosqichlari 416
Giyasova Nozimaxon Qahramon qizi

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning tadqiqotchilik faoliyatini rivojlantirish 419
Imamova Nilufar Zabiyxulla qizi

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tarbiyachi-pedagogrlarni tayyorlashda dual yondashuv 422
Israilova Xusnida Adilovna

Legaltech va Lawtech: global istiqbollar, muammolar va imkoniyatlar 427
Kalandarova Gavhar Sulaymanovna, Nematov Dilshodbek

Kasbiy faoliyatda muloqot madaniyati va nutq mahoratini rivojlantirishning metodologik jihatlari 432
Kalandarova Gavhar Sulaymanovna, Raxmatullayeva Shaxnoza

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish ko'nikmalarini ingliz tilida shakllantirishda o'qitish metodlarining ahamiyati 435
Kamalova Saida Maxamat Ibraximovna

Bo'lajak maktabgacha ta'lim pedagoglarini kasbiy faoliyatga tayyorlashda kreativ yondashuvning pedagogik imkoniyatlari 439
Kambarova Dilfuza Salijanovna

Maktabdan tashqari ta'lim tizimida o'qituvchilarning motivatsiyasini oshirishda psixologik qo'llab-quvvatlashning o'rni 443
Karimova Nigora

Bo'lajak pedagoglarning intellektual-artistik mahoratini rivojlantirishda mikromodulli mobil ta'lim (M-Learning) texnologiyasining loyihasi 447
Karriboyeva Lobarxon Fayzulla qizi

Raqamli ta'lim platformasi yordamida texnologiya darslarida o'quvchilarning kreativligini rivojlantirish........ 452
Raxmatov A'zam Ashur o'g'li, Kenjayeva Marjona Komil qizi

CEFR standartlari asosida ielts imtihoniga tayyorlash metodikasi 457
Mavlyanova Nilufar Suvankulovna, Ahadova Go'zal Ismatulloyevna

Project-Based Learning in Professional Education 461
Mukhtarova Nozima Kuchkarovna

Kreativ kompetensiya- zamonaviy o'qituvchi muhim kasbiy sifatining ustuvor omili 464
Nazarova Madinabonu Narzi qizi

Maktabgacha ta'lim muassasalaridagi bolalarning ijtimoiy moslashuvini ta'minlashda psixologik xizmatning o'rni........ 468
Nosirova Muhabbat Pirmurod qizi, Jabborova Malohat Azimovna

Yuqori sinf o'quvchilarida o'ziga ishonchni oshirishda psixologik treninglarning ahamiyati........ 472
Nozimboyeva Muqaddas Abdulvohid qizi

Brayl sistemasidagi boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlarni o'qitishda interfaol uslublardan foydalanish........ 477
Nuriddinova Maysara Ikramovna, Jo'raqulova Sharofat Baxtiyorovna

Abdulla avloniy ijodida gender madaniyati va ijtimoiy mas'uliyat g'oyalarining pedagogik tahlili 480
Nurimbetova Shaxnoza Gayrat qizi

Analitik kimyo fanidan mass-spektrometriya mavzusini muammoli ta'lim metodi asosida o'qitish samaradorligini oshirish........ 485
Nurjanova Fazila Farxadovna, Qo'chqarova Nargiza Otabekovna

Talabalarda oilaviy budjetni boshqarish kompetensiyalarini rivojlantirishda loyiha ta'limining o'rni........ 489
Nurmatova Maftuna Ilxamovna

Tyutorlarning innovatsion faoliyatini tashkil etishda sun'iy intellektga asoslangan texnologiyalardan foydalanishning ahamiyati........ 493
O'rinova Nilufar Muhammadovna, Muxammadjonova Madinabonu Isroiljon qizi

Ona tili darslarida o'quvchilarda sintaktik tushunchalarni shakllantirish usullari........ 498
O'rozboyeva Dilnoza Alimboy qizi

Xulq-atvor fe'llarining ma'nosini yoritishda misollarning funksional roli 501
Ochilova Sanobar Narzullayevna

Pedagogik ta'lim jarayonida umummadaniy kompetentlikning mazmuni va tarkibiy komponentlari 504
Olimova Dilrabo Nurali qizi

Boshlang'ich sinflarda tabiiy fan orqali ekologik madaniyatni shakllantirishning pedagogik-psixologik bosqichlari........ 508
Orifjonova Iroda Orifjon qizi, Qutlimuratova Barchinoy Xolmurot qizi, Sirojeva Jasmina Rustamovna

Pedagogik fanlarni o'rganish jarayonida bo'lajak o'qituvchilarni badiiy meros asosida ma'naviy-estetik rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari 512
Otaboboyeva Umida Ilxomovna

Maktabgacha yoshdagi bolalarning matematik rivojlanishida mental yondashuv metodikasining ahamiyati 517
Parpiyeva Mohinur Baxtiyor qizi

Yosh avlodni milliy ruhda tarbiyalashda madaniy merosning ahamiyati........ 520
Radjapova Zuxra Tirkashevna

Boshlang'ich ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanishning samarali usullari 523
Rahmonova Mavluda Suvon qizi, Sanginova Sevinch Bunyod qizi

Pedagogik sinflarni tashkil etish tamoyillari va asoslari........ 527
Sadulloyeva Farog'at Hikmatillo qizi

Yillik mashg'ulot jarayonida o'rta masofa yuguruvchilarining tezlik-kuch ko'rsatkichlarini rivojlantirish metodikasi 530
Saotov Farhod Alisher o'g'li

Bugungi kunda talabalarni mutaxassis sifatida shakllantirishda maqsadga muvofiqlik, natijadorlik, optimallik va ijodkorlik mezonlari (pedagogika ta'lim yo'nalishi misolida)........ 535
Satimboyeva Xurshidaxon Anvarjon qizi

O'quvchilarning nutq kompetensiyasini rivojlantirish metodlari 539
Sharipova Marjona Rashidovna

Zamonaviy yoshlar orasida prokrastinatsiya muammosi........ 543
Tillayeva Nodira Iskandar qizi

Maktabgacha yoshdagi bolalarning estetik madaniyatini shakllantirish 546
Umarova Gulshod Abdujabbarovna

Yoshlarning ijtimoiy identifikatsiyasi shakllanishining psixologik omillari 552
Xolmirzayev Zafar Mirzamadinovich

Karate sport turining madaniyati........ 556
Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Isayev Saidasliddinxon Islom o'g'li

Ko'ngillilik faoliyatining ijtimoiy-pedagogik ahamiyati........ 560
Yo'ldosheva Iqbol Bekbo'lsin qizi

Talaba-yoshlarni milliy kurash mashg'ulotlariga tayyorlash metodikasini takomillashtirish 563
Zaynobidinov Dilshodbek Qobilovich

Raqamli ta'lim muhitida o'smirlarning o'zini anglash jarayoni va uning shaxsiy rivojlanishga ta'siri........ 567
Zufarova Yulduzxon Muxiddin qizi

Интерпретация биологических терминов на русском языке 570
Абдуллаева Нигора Курбановна

Жанровые особенности рассказа-антиутопии В. С. Маканина "Однодневная война"........ 574
Дмитрий Валерьевич Пупонин

Мифопоэтика и аксиологические функции архетипа матери-хранительницы в повестях В. Г. Распутина "Последний срок" и "Прощание с матёрой" 578
Коржовова Шахло Одилжоновна

Методологические аспекты изучения адаптаций Песчанковых (Gerbillidae) к аридным условиям: анализ классических и современных исследований........ 585
Нурова Хикоят Кенжаевна

К вопросу о руководстве самостоятельной работой студентов при изучении иностранных языков 590
Рахимова Мухайё Акмаловна

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MAKTAB TA'LIMI SCHOOL EDUCATION ШКОЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ

OLIY TA'LIM MUASSASASI TALABALARINING MUSTAQIL ISHINI TASHKIL ETISHGA OID NAZARIY YONDASHUVLAR TAHLILI

UO'K: 378.147

Asadova Zarina Axmadovna
Buxoro davlat texnika universiteti
"Tarmoq mashinalari va jihozlari" kafedrasi o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada oliy ta'lim muassasasi talabalarining mustaqil ishini tashkil etishga oid nazariy yondashuvlar tahlil qilinadi. Tadqiqotning maqsadi - "mustaqil ish" tushunchasiga berilgan tayanch ta'riflarni tizimlashtirish hamda masofaviy o'qitish va loyihalar metodi uyg'unligi asosida mustaqil ishni tashkil etishning konseptual asoslarini ishlab chiqishdan iborat. Metodlar sifatida nazariy-qiyosiy tahlil, ilmiy manbalar kontent-tahlili, tizimlashtirish va pedagogik modellashtirishdan foydalanildi. Natijada sakkizta tayanch ta'rifning qiyosiy tavsifi berildi, mustaqil ishni tashkil etish prinsiplari, omillari, funksiyalari va usullar guruhlari yagona tizimga keltirildi, mustaqil faoliyatning uch darajasi tavsiflandi hamda mustaqil ta'lim kompetensiyasini shakllantirishga yo'naltirilgan konseptual model taklif etildi. Xulosalar oliy ta'limda, xususan, nofilologik oliy ta'lim muassasalarida chet tilini o'qitishda mustaqil ishni samarali tashkil etish uchun ilmiy-metodik asos bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: mustaqil ish, mustaqil ta'lim, mustaqil ta'lim kompetensiyasi, masofaviy o'qitish, loyihalar metodi, bilish faoliyati, o'quv jarayoni, oliy ta'lim.

Abstract: The article analyses theoretical approaches to organising the independent work of university students. The aim of the study is to systematise the basic definitions of the concept of "independent work" and to develop the conceptual foundations of its organisation based on a combination of distance learning and the project method. Theoretical-comparative analysis, content analysis of scientific sources, systematisation and pedagogical modelling were used as research methods. As a result, a comparative description of eight basic definitions is given; the principles, factors, functions and groups of techniques for organising independent work are brought into a single system; three levels of independent activity are characterised; and a conceptual model aimed at developing self-educational competence is proposed. The conclusions serve as a scientific and methodological basis for the effective organisation of independent work in higher education, particularly in teaching foreign languages at non-linguistic universities.

Key words: independent work, self-education, self-educational competence, distance learning, project method, cognitive activity, educational process, higher education.

Аннотация: В статье анализируются теоретические подходы к организации самостоятельной работы студентов высшего учебного заведения. Цель исследования - систематизация базовых определений понятия "самостоятельная работа" и разработка концептуальных основ её организации на базе сочетания дистанционного обучения и метода проектов. В качестве методов использованы теоретико-сравнительный анализ, контент-анализ научных источников, систематизация и педагогическое моделирование. В результате дана сравнительная характеристика восьми базовых определений, сведены в единую систему принципы, факторы, функции и группы приёмов организации самостоятельной работы, охарактеризованы три уровня самостоятельной деятельности, предложена концептуальная модель, ориентированная на формирование самообразовательной компетенции. Выводы служат научно-методической основой эффективной организации самостоятельной работы в высшем образовании, в частности при обучении иностранному языку в неязыковых вузах.

Ключевые слова: самостоятельная работа, самообразование, самообразовательная компетенция, дистанционное обучение, метод проектов, познавательная деятельность, учебный процесс, высшее образование.

KIRISH

Zamonaviy axborot va telekommunikatsiya texnologiyalari - Internet va Intranet, elektron kutubxonalar, ta'lim serverlari, tarmoq orqali test o'tkazish, telekonferensiyalar, tarmoq aloqa vositalari, multimedia texnologiyalari hamda ijtimoiy servislar - ta'lim jarayonini takomillashtirish va o'qitish sifatini oshirishning muhim resursiga aylandi: ular kasbiy ta'limda zarur o'quv axborotidan erkin foydalanish imkonini yaratadi [2; 14; 21]. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari vositalari asosida shakllanayotgan oliy ta'limning o'quv-metodik bazasi katta

hajmdagi va turli mazmundagi axborotni joylashtirish, saqlash, yetkazish hamda qayta ishlash imkonini berib, kasbiy tayyorgarlikni o'qituvchi tomonidan tashkil etiladigan, talabalarning o'quv fanlarini mustaqil o'rganishiga asoslangan holda amalga oshirishga zamin yaratmoqda.

O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonunida masofaviy ta'limning ta'lim shakllaridan biri sifatida mustahkamlangani [1], "Raqamli O'zbekiston - 2030" strategiyasida ta'lim sohasini raqamlashtirish ustuvor yo'nalish etib belgilangani [2], shuningdek, oliy ta'limda kredit-modul tizimiga o'tilishi munosabati bilan o'quv yuklamasining salmoqli qismi talabaning mustaqil ta'limiga ajratilayotgani mazkur muammoning amaliy ahamiyatini yanada oshiradi. Ana shunday sharoitda talabalarning mustaqil ishi oliy ta'lim tizimida o'quv jarayonining yetakchi tashkiliy shakllaridan biriga aylanadi.

Biroq hozirgi vaqtda pedagogik adabiyotlarda "talabalarning mustaqil ishi" atamasi aniq belgilangan ilmiy tushuncha maqomiga ega emas: tadqiqotchilar o'rtasida uning mohiyati, shakllari, metodlari va boshqa jihatlari yuzasidan munozaralar davom etmoqda [3; 9; 20].

Shu bilan birga, talabalarning bilish faoliyatini faollashtirishga va o'qitish sifatini oshirishga xizmat qiluvchi mustaqil ish oliy ta'lim amaliyotidagi eng zaif yo'nalishlardan biri bo'lib qolmoqda: u ko'p hollarda rasmiyatchilik uchun tashkil etiladi, bitiruvchilarning salmoqli qismi esa mustaqil ishni tashkil etish ko'nikmalarini yetarli darajada egallamaydi va shu bois mustaqil ta'limga hamda kasbiy jihatdan o'z-o'zini takomillashtirishga intilmaydi [5; 12; 19; 20].

Natijada yosh mutaxassis shaxsini kasbiy tayyorlash talablari bilan talabalar o'quv faoliyatining oliy shakli sifatidagi mustaqil ishni tashkil etish usullari o'rtasida ziddiyat yuzaga keladi. Uni bartaraf etish mustaqil ishni tashkil etishning tarkib topgan amaliyotini zamonaviy didaktik va texnik vositalar, xususan, masofaviy o'qitish hamda loyihalar metodi imkoniyatlari asosida qayta ko'rib chiqishni taqozo etadi.

Tadqiqotning maqsadi - talabalarning mustaqil ishini tashkil etishga oid nazariy yondashuvlarni tizimlashtirish hamda masofaviy o'qitish va loyihalar metodi uyg'unligi asosida uni tashkil etishning konseptual asoslarini ishlab chiqish. Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi:

- "mustaqil ish" tushunchasining genezisini ochib berish va unga berilgan tayanch ta'riflarni qiyosiy (kontent) tahlil qilish;
- mustaqil ishni tashkil etish prinsiplari, omillari, funksiyalari va usullar guruhlarini yagona tizimga keltirish;
- talabalar mustaqil faoliyatining darajalarini hamda uni oqilona tashkil etish uchun zarur umumo'quv ko'nikmalarini aniqlash;
- masofaviy o'qitish va loyihalar metodi uyg'unligi asosida mustaqil ishni tashkil etishning mustaqil ta'lim kompetensiyasini shakllantirishga yo'naltirilgan konseptual modelini asoslash.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ta'lim va tarbiya jarayonida mustaqil ishni tashkil etish zarurligi haqidagi muammoning qo'yilishi pedagogika fani tarixida yangilik emas. Ta'lim oluvchilarning bilish faolligi va mustaqilligiga pedagogik rahbarlik qilishning muhimligini Sokrat, J.-J.Russo, I.G.Pestalotssi, A.Disterveg, K.D.Ushinskiy, N.G.Chernishevskiy ham ta'kidlab o'tganlar [10; 16; 23].

Xususan, Ya.A.Komenskiy inson bilishining cheksiz imkoniyatlariga ishongan va "Buyuk didaktika"da avtodidaktlar (o'z-o'zini o'qitganlar) misoli inson tabiatga ergashgan holda hamma narsani mustaqil anglab yetishi mumkinligini yaqqol ko'rsatishini qayd etgan [16].

A.Disterveg fikricha, "rivojlanish va ma'lumotni hech bir kishiga tayyor holda berib yoki yetkazib bo'lmaydi; ularga erishishni istagan har bir kishi bunga o'z faoliyati, o'z kuchlari, o'z zo'r berishi bilan erishmog'i lozim" [10, 118-b.].

Rus pedagogikasining asoschisi K.D.Ushinskiy esa o'quvchi tafakkurining mustaqilligini har qanday samarali ta'limning yagona mustahkam asosi deb hisoblagan [23].

Rivojlantiruvchi ta'lim tarafdori bo'lgan P.F.Kapterev o'qitish samaradorligini oshirishning mohiyatini o'quvchi shaxsining o'z-o'zini rivojlantirishida deb bilgan va odamlarning mutlaq ko'pchiligi o'zgalar tomonidan o'qitilganlar emas, balki avvalgi avlodlar madaniyatini qabul qilib, o'z-o'zidan ma'lumot olgan, o'z-o'zidan rivojlangan kishilar ekanini ta'kidlagan; uning qarashicha, maktab va ta'lim o'z-o'zini tarbiyalashning asosi emas, aksincha, o'z-o'zini rivojlantirish maktab mavjud bo'la oladigan zaruriy zamindir [15]. Bu qoida talabalar uchun ayniqsa ahamiyatlidir, chunki ularning kasbiy ta'limi oliy o'quv yurtida yakunlanmaydi, balki mustaqil ta'lim jarayoniga o'tadi.

O'quv-bilish faoliyatining psixologik-pedagogik jihatlari L.S.Vigotskiy, P.Ya.Galperin, V.V.Davidov, L.V.Zankov, S.L.Rubinshteyn tadqiqotlarida ochib berilgan [6; 12]; mustaqillikning ta'lim-tarbiyadagi o'rni P.P.Blonskiy va D.Dyui ishlarida ham alohida qayd etiladi.

L.S.Vigotskiyning "yaqin rivojlanish zonasi" konsepsiyasi mustaqil ishlarning rivojlantiruvchi salohiyatini baholashda metodologik tayanch bo'lib xizmat qiladi [6].

Didakt olimlar Yu.K.Babanskiy, I.Ya.Lerner, M.I.Maxmutov, M.N.Skatkin o'qitish metodlarining xilma-xilligi va tasnifini, jumladan, ta'lim oluvchilarning mustaqillik darajasiga bog'liq holda ko'rib chiqadilar [4].

O'rta maktabda mustaqil ishga o'rgatish muammolari B.P.Yesipov [11], T.I.Shamova [24], V.K.Buryak, N.G. Dayri, O.A.Nilson ishlarida yoritilgan bo'lib, bu tushuncha ularda tashkil etish shakli, metod, o'qitish vositasi va o'quv faoliyati turi sifatida qaraladi.

Oliy maktabga nisbatan mustaqil ishning umumdidaktik, psixologik va tashkiliy-faoliyat jihatlari S.I.Arxangelskiy [3], S.I.Zinovyev [13], R.A.Nizamov [18], A.G.Molibog [17], P.I.Pidkasistiy [20], M.G.Garunov [8], V.Graf, I.I.Ilyasov va V.Ya.Lyaudis [9] tadqiqotlarida ishlab chiqilgan; talabalar o'quv faoliyatining psixologik-pedagogik asoslari A.A.Verbitskiy [5] hamda I.A.Zimnyaya [12] ishlarida ochib berilgan.

Loyihalar metodi hamda axborot texnologiyalarini o'quv jarayoniga integratsiyalash masalalari Ye.S.Polat va hammualliflari ishlarida [21] atroflicha yoritilgan; mamlakatimiz olimlari R.Ishmuhamedov, A.Abduqodirov, A.Pardayev [14] hamda O'.Q.Tolipov, M.Usmonboyeva [22] innovatsion va interaktiv ta'lim texnologiyalarining amaliy-tatbiqiy asoslarini ishlab chiqqanlar. Talabalar mustaqil ishini faollashtirish masalasi rasmiy hujjat darajasida ham qayd etilgan [19].

Shu bilan birga, tahlil ko'rsatadiki, o'qitish metodlarini tanlash muammosi adabiyotlarda ko'pincha eng umumiy ko'rinishda, mustaqil ishni zamonaviy texnik o'qitish vositalari va talabalarning loyiha faoliyati bilan optimal uyg'unlashtirishni hisobga olmagan holda yoritilgan. Mustaqil ishni masofaviy o'qitish bilan uyg'unlikda tashkil etish, oliy maktabda loyiha faoliyatining ilmiy-metodik ta'minoti masalalari yetarlicha ishlanmagan; nofilologik (til yo'nalishiga ixtisoslashmagan) oliy ta'lim muassasalari talabalariga chet tilini o'qitish jarayoniga nisbatan esa bunday yondashuvlar to'liq shakllanmagan. Ayni shu ilmiy bo'shliq mazkur tadqiqot uchun asos bo'ldi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot nazariy xarakterga ega bo'lib, quyidagi metodlar majmuasiga tayanadi:

- pedagogik va psixologik adabiyotlarni nazariy-qiyosiy tahlil qilish;
- ilmiy manbalar kontent-tahlili;
- tizimlashtirish va tasniflash;
- pedagogik modellashtirish.

Natijalarni talqin etishda, qo'shimcha ravishda, aniqlovchi xarakterdagi sifat kuzatuvlari - o'qituvchilar bilan suhbatlar, mashg'ulotlarni kuzatish va tahlil qilish - natijalaridan foydalanildi.

Tadqiqot uch bosqichda amalga oshirildi.

Birinchi bosqichda manbalarni tanlash mezonlari belgilandi:

(a) manbada "mustaqil ish" tushunchasiga muallifona ta'rif berilgan yoki uni tashkil etish prinsiplari, omillari, funksiyalari bayon etilgan bo'lishi;

(b) manbaning fundamental xarakteri (monografiya, darslik, klassik pedagogik asar yoki me'yoriy hujjat);

(c) tanlangan manbalar majmuasining pedagogika klassiklaridan zamonaviy mualliflargacha bo'lgan davrni qamrab olishi.

Ushbu mezonlar asosida 24 ta manba tanlandi, ulardan sakkiztasida tushunchaga to'g'ridan-to'g'ri muallifona ta'rif berilgan.

Ikkinchi bosqichda tanlangan ta'riflar kontent-tahlil qilindi:

- har bir ta'rif "ustuvor jihat" mezoni bo'yicha besh kategoriyadan biriga - faoliyat turi;
- pedagogik vosita;
- o'quv topshirig'i (faoliyat obyekti);
- pedagogik shart-sharoitlar tizimi;
- mustaqil ta'lim sinonimi - kiritildi.

Ayrim ta'riflar bir vaqtning o'zida ikki jihatni qamrab olgani bois kodlash "bir ta'rif - bir yoki bir nechta belgi" tamoyilida olib borildi.

Uchinchi bosqichda mustaqil ishni tashkil etish prinsiplari, omillari, funksiyalari, usullar guruhlari hamda mustaqil faoliyat darajalari yagona tizimga keltirildi va shu asosda masofaviy o'qitish bilan loyihalar metodining uyg'unligiga tayangan konseptual model ishlab chiqildi. Modelni asoslashda o'qitish rejimlari samaradorligi

to'g'risidagi pedagogik fiziologiya sohasida e'tirof etilgan baholardan foydalanildi. Tadqiqot doirasida maxsus miqdoriy so'rov o'tkazilmagani uning cheklovi sifatida muhokama bo'limida ko'rsatib o'tilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

"Mustaqil ish" tushunchasining qiyosiy tahlili. Ilmiy adabiyotlar tahlili "mustaqil ish" tushunchasi serqirra ekanini va pedagogik adabiyotlarda yagona talqinga ega emasligini ko'rsatdi. Belgilangan mezonlar asosida tanlangan sakkizta tayanch ta'rifning qiyosiy tavsifi 1-jadvalda keltirilgan.

1-jadval: **"Mustaqil ish" tushunchasiga berilgan tayanch ta'riflarning qiyosiy tavsifi**

Muallif(lar)	Ta'rifning mohiyati	Ustuvor jihat
S.I.Arxangelskiy [3]	O'quv, ilmiy va kasbiy vazifalarni hal etish uchun axborotni mustaqil izlash, bilimlarni egallash va ulardan foydalanish	Faoliyat turi
A.G.Molibog [17]	Ma'ruza materialini ijodiy idrok etish va anglash, mashg'ulot hamda imtihonlarga tayyorgarlik, kurs va diplom ishlarini bajarishdan iborat faoliyat	Faoliyat turi
R.A.Nizamov [18]	Mashg'ulotlarda yoki auditoriyadan tashqari vaqtda rahbarliksiz, ammo o'qituvchi kuzatuvi ostida bajariladigan individual va guruhiy bilish faoliyati turlari	Faoliyat turi
S.I.Zinovyev [13]	Mustaqil ta'lim (o'z-o'zini o'qitish) bilan aynan tushuncha	Sinonim
V.Graf, I.I.Ilyasov, V.Ya. Lyaudis [9]	O'qituvchi yo'qligida o'quv faoliyatini boshqarishni ta'minlovchi pedagogik shart-sharoitlarni tashkil etish tizimi	Shart-sharoitlar tizimi
L.G.Vyatkin [7]	O'qituvchi yordami muntazam kamayib borishi sharoitida bilish mustaqilligini shaxs xususiyati sifatida shakllantiruvchi o'quv topshiriqlarini bajarish faoliyati	Faoliyat turi
P.I.Pidkasistiy [20]	Mustaqil faoliyatni tashkil etish va boshqarishning o'ziga xos pedagogik vositasi; ayni paytda talaba faoliyatining obyekti bo'lgan o'quv topshirig'i	Vosita; topshiriq
M.G.Garunov [8]	Kasbiy bilim va faoliyat usullarini o'zlashtirish vositasi sifatida namoyon bo'luvchi o'quv, ishlab chiqarish, tadqiqot va mustaqil ta'lim xarakteridagi topshiriqlarni bajarish	Faoliyat; vosita

Kontent-tahlil natijalari 1-rasmda umumlashtirilgan: sakkizta ta'rifning beshtasida mustaqil ish faoliyat turi sifatida, ikkitasida pedagogik vosita sifatida, bittadan ta'rifda esa o'quv topshirig'i, pedagogik shart-sharoitlar tizimi va mustaqil ta'lim sinonimi sifatida talqin etiladi (ayrim ta'riflar ikki jihatni qamrab olgani bois belgilar yig'in-disi ta'riflar sonidan ortiq).

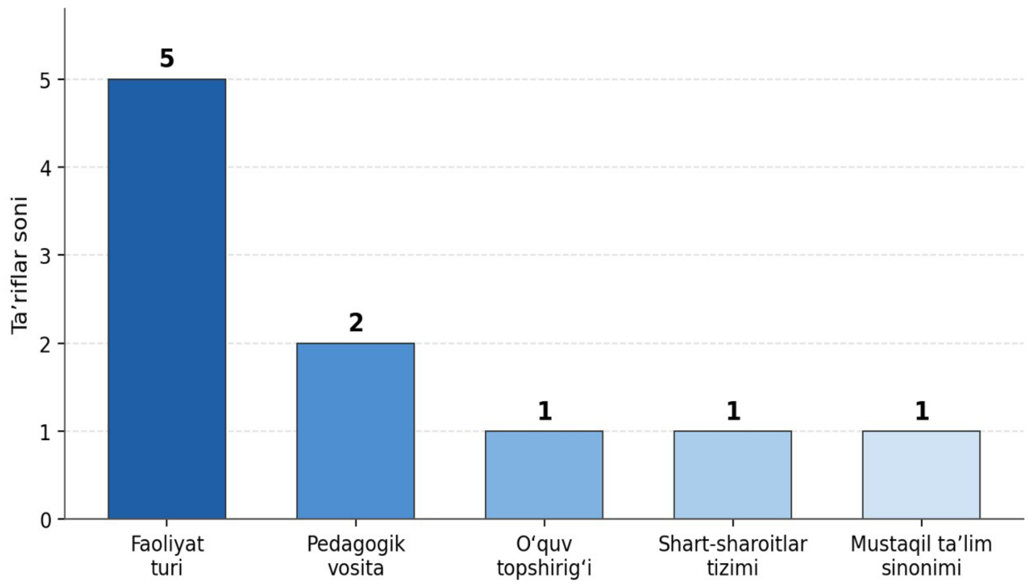

1-rasm: **"Mustaqil ish" ta'riflarida ustuvor jihatlarning taqsimoti (kontent-tahlil natijalari)**

Demak, tushuncha ikki tomonlama tabiatga ega: bir tomondan, u faollik, mustaqillik va bilishga qiziqishni rag'batlantiruvchi faoliyat turi hamda mustaqil ta'limning asosi, malakani yanada oshirishga turtki sifatida; ikkinchi tomondan - talabalarning mustaqil faoliyatiga rahbarlikni ta'minlovchi tadbirlar yoki pedagogik shart-sharoitlar tizimi sifatida qaraladi.

Turli jihatlarni eng to'liq qamrab olgan ta'rif sifatida L.G.Vyatkin ta'rifini ko'rsatish mumkin: mustaqil ish - "o'qituvchining bevosita yordami muntazam kamayib borishi sharoitida bilim, ko'nikma va malakalarning ongli hamda mustahkam o'zlashtirilishiga, shaxs xususiyati sifatida bilish mustaqilligining shakllanishiga xizmat qiluvchi o'quv topshiriqlari bajariladigan faoliyat turi" [7].

Texnika oliy ta'lim muassasasi talabalari mustaqil ishiga nisbatan P.I.Pidkasistiy va M.G.Garunov yondashuvi ko'proq mos keladi. Bu mualliflar fikricha, talabalar mustaqil ishiga quyidagi xususiyatlar xosdir [8; 20]:

- ta'lim oluvchida bilmaslikdan bilim sari harakatining har bir bosqichida bilish vazifalarini hal etish uchun zarur hajm va darajadagi bilim, ko'nikma hamda malakalarni shakllantiradi;
- bilimlarni muntazam to'ldirishga va ilmiy axborot oqimida mo'ljal ola bilishga psixologik ustanovka hosil qiladi;
- kasbiy faoliyat, bilish va xulq-atvor metodlarini egallashda o'z-o'zini tashkil etishning muhim sharti hisoblanadi;
- talabaning mustaqil bilish hamda ilmiy-ishlab chiqarish faoliyatiga pedagogik rahbarlik qilish va uni boshqarish quroli bo'lib xizmat qiladi.

Mustaqil ishni tashkil etishning tizimli tavsifi. Mustaqil ishni tashkil etish muayyan prinsiplar bilan tartibga solinadi, muvaffaqiyati esa o'quv jarayoniga ta'sir ko'rsatuvchi omillar bilan ta'minlanadi. Ikkinchi vazifa doirasida adabiyotlarda tarqoq holda bayon etilgan prinsiplar, omillar, funksiyalar va usullar guruhlari yagona tizimga keltirildi (2-jadval).

2-jadval: **Mustaqil ishni tashkil etishning tizimli tavsifi**

Tarkibiy blok	Mazmuni
Tashkil etish prinsiplari (A.G.Molibog bo'yicha [17])	Barcha mustaqil topshiriqlarni hajm va vaqt bo'yicha reglamentlash; talabalar mustaqil ishi uchun shart-sharoitlarni ta'minlash; mustaqil ishni boshqarish
Tashkiliy omillar	Vaqt byudjeti; o'quv adabiyoti; o'quv-laboratoriya bazasi
Metodik omillar	Rejalashtirish; talabalarni mustaqil ish metodlariga o'rgatish; mustaqil ishni boshqarish
Funksiyalari	Bilish (olingan bilimlarni kengaytirish va chuqurlashtirish); o'rgatish (zamonaviy texnik vositalar asosida ko'nikma-malakalarni rivojlantirish); tarbiyalash (mustaqillik, mas'uliyat, doimiy mustaqil ta'limga intilish)
Usullar guruhlari	Motivatsion (maqsad qo'yish, amaliy ahamiyatni ko'rsatish); o'rgatuvchi (eslatish, konkretlashtirish, yo'naltiruvchi savollar); rag'batlantiruvchi (ishontirish, ma'qullash, rag'batlantirish)
Funksional turlari	Ta'lim oluvchining mavjud (aktual) rivojlanish darajasini aniqlovchi - nazorat va tarbiya funksiyalari; yaqin rivojlanish zonasini kengaytiruvchi - rivojlantirish, o'rgatish va tarbiya funksiyalari [6]

Usullarning uchala guruhini birgalikda qo'llash ta'lim oluvchilar va o'qituvchi o'rtasida hamkorlikni yo'lga qo'yish, mashg'ulotlarda emotsional ko'tarinkilik va ongli intizomni mustahkamlovchi muhit yaratish, o'quv materialini o'zlashtirish sifatini oshirish hamda o'qitish jarayonida qulay shart-sharoitlar yaratish imkonini beradi. O'qitish amaliyoti shuni ham ko'rsatadiki, mustaqil ishning oqilona tashkil etilishi quyidagi umumo'quv ko'nikmalarining mavjudligini talab qiladi [4]:

- vazifalar tizimini aniq qo'yish, asosiy va ikkinchi darajali vazifalarni ajratish asosida mustaqil ishni rejalashtirish;
- qo'yilgan vazifalarni eng tez va tejamli hal etish usullarini tanlash;
- topshiriq bajarilishi ustidan tezkor nazorat olib borish;
- ish jarayoniga o'z vaqtida tuzatishlar kiritish;
- umumiy yakunlarni tahlil qilish, natijalarni rejalashtirilganlari bilan solishtirish, chetlanish sabablarini aniqlash va ularni bartaraf etish yo'llarini belgilash.

Mustaqil faoliyat darajalari. Mustaqil ish talaba faoliyatidagi qayta tiklovchi va ijodiy jarayonlarni o'z ichiga oladi. Shunga ko'ra talabalar mustaqil faoliyatining uch darajasi farqlanadi; ularning tavsifi va har bir darajada o'qituvchi rolining o'zgarishi 3-jadvalda keltirilgan.

3-jadval: **Talabalar mustaqil faoliyatining darajalari**

Daraja	Talaba faoliyatining xarakteri	O'qituvchining roli
Reproduktiv (mashq qildiruvchi)	Namuna asosida bajarish, bilimlarni mustahkamlash, tipik mashq va topshiriqlar ustida ishlash	Bevosita rahbarlik; axborot manbai
Rekonstruktiv	Bilimlarni yangi vaziyatga ko'chirish, materialni qayta tuzish (reja, konspekt, annotatsiya), qisman izlanish	Bilvosita boshqarish; maslahatchi
Ijodiy (izlanuvchan)	Muammoni mustaqil qo'yish va hal etish, loyiha va tadqiqot topshiriqlari, tayyorlanmagan hamda tashabbuskor nutq, yangi bilim yaratish	Muloqot tashkilotchisi va muvofiqlashtiruvchisi

Darajadan darajaga o'tish o'qituvchi rolining izchil transformatsiyasi bilan kechadi: dastlab u axborot manbai bo'lsa, keyinchalik muloqotning tashkilotchisi va muvofiqlashtiruvchisiga aylanadi. Gapirishga o'rgatishda mustaqil ishni faqat reproduktiv faoliyat sifatida tushunish prinsipial e'tirozga sabab bo'ladi: hatto o'qituvchining bilvosita ta'siri sharoitida ham tayyorlanmagan va tashabbuskor nutqni, ijodkorlik hamda tafakkurni rag'batlantirish mumkin, chunki aynan spontanlik mazmun tanlashda mustaqillikni nazarda tutadi.

Faol shakllarning ustuvorligini pedagogik fiziologiya sohasi mutaxassislarining o'qitish rejimlari samaradorligi to'g'risidagi baholari ham tasdiqlaydi (2-rasm): axborotni o'qish va eshitishga asoslangan retseptiv rejimlarda o'zlashtirish 10–30 % darajasida qolsa, muhokama, shaxsiy tajriba va o'rganilganini boshqa kishiga tushuntirishga tayanuvchi faol rejimlarda u 70–90 % gacha ko'tariladi.

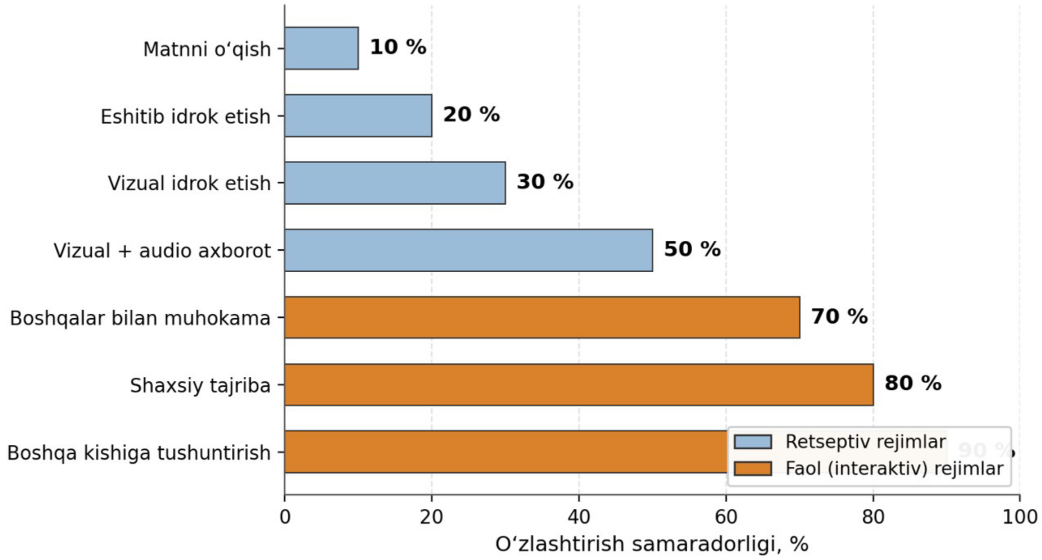

2-rasm: **Turli o'qitish rejimlarining o'zlashtirish samaradorligi (pedagogik fiziologiya mutaxassislari baholari asosida)**

Konseptual model. To'rtinchi vazifa doirasida masofaviy o'qitish va loyihalar metodi uyg'unligi asosida mustaqil ishni tashkil etishning konseptual modeli ishlab chiqildi (3-rasm). Bunday uyg'unlik axborotni taqdim etishning turli shakllarini qulay tarzda birlashtirish bilan birga, chet tili mashg'ulotlarida qo'llaniladigan asosiy didaktik metodlarni amalga oshirish, demak, barcha til ko'nikmalarining rivojlanishiga xizmat qilish imkonini beradi.

Model to'rt omillar blokini - tashkiliy, metodik, psixologik-pedagogik va lingvistik omillarni - o'zaro bog'liqlikda qamrab oladi. Psixologik-pedagogik omil mustaqil ish uchun zarur sifatlarni: bilish mustaqilligi (bilim va faoliyat usullarini o'z kuchi bilan egallashga intilish va qodirlik) hamda intellektual faollikni (o'z mutaxassisligi sohasida imkon qadar ko'proq bilishga ehtiyoj) hisobga olishni nazarda tutadi. Lingvistik omil talabalar ishlaydigan adabiyotning xarakteri bilan belgilanadi: chet tilidagi maxsus matnni tushunishga uning til xususiyatlarini bilish jiddiy ta'sir ko'rsatadi, shu bois mashqlar majmuasini tuzishda nofilologik oliy ta'lim muassasasi materiallari xususiyatlari inobatga olinishi lozim.

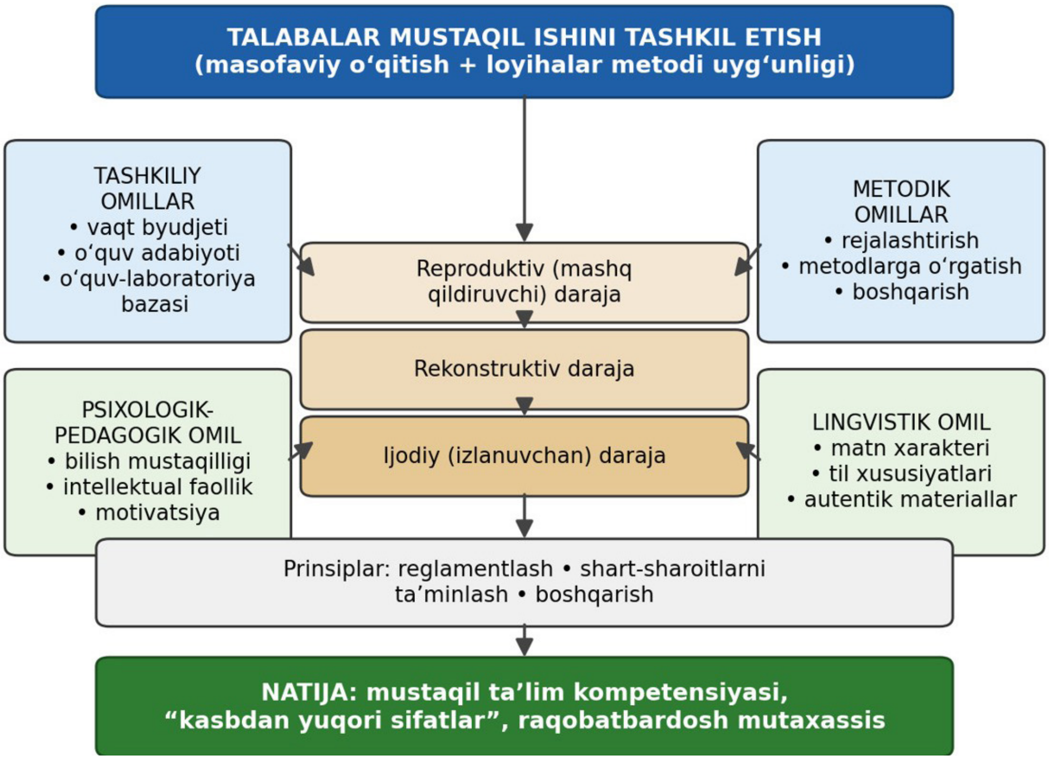

3-rasm: **Masofaviy o'qitish va loyihalar metodi uyg'unligi asosida talabalar mustaqil ishini tashkil etishning konseptual modeli**

Modelning amaliy mexanizmlari sifatida quyidagilar belgilandi:

- Internet-resurslarni mustaqil o'quv faoliyatiga integratsiyalash kasbiy yo'nalishdagi autentik, dolzarb materialni o'qish va tinglash uchun tanlash hamda leksik-grammatik materialni tayyor interaktiv testlar vositasida mustahkamlash imkonini beradi;
- muammoli-izlanuvchan veb-topshiriqlar yaratishga mo'ljallangan shablonlar yordamida loyihalar metodini mustaqil (masofaviy) o'qitishga moslashtirish mumkin.

Ta'kidlash joizki, mustaqil ishni tashkil etish va axborot texnologiyalaridan foydalanish o'zaro bir-birini qo'llab-quvvatlaydi: texnologiyalar talabadan ko'proq mustaqillik talab etadi, mustaqil ish jarayoni esa yanada samarali tashkil etilishga muhtoj bo'ladi.

Modelning pirovard natijasi - mustaqil ta'lim kompetensiyasi, ya'ni kasbiy faoliyatni uzluksiz takomillashtirish maqsadida mustaqil ta'lim jarayonida chet tilini bilish darajasini saqlab qolish va oshirish qobiliyatidir. Psixologik nuqtai nazardan u barqaror motivatsion komponent, bilimlar, tegishli ko'nikma, malaka, odatlar va shaxsiy fazilatlarning mavjudligini nazarda tutadi [12] hamda faqat talabaning chet tilini egallashdagi mustaqilligi ortib borishi jarayonida shakllanadi. Shundan kelib chiqib, chet tilini amaliy egallash nuqtai nazaridan mustaqil ishning bosh maqsadlari sifatida quyidagilar belgilandi:

- texnika oliy o'quv yurtida o'qish davrida chet tilidagi kommunikativ kompetensiyaning tegishli darajasiga erishish;
- bitiruvchilarni oliy o'quv yurtini tugatgandan keyin chet tili ustida samarali mustaqil ta'lim ishini olib borishga tayyorlash.

O'tkazilgan aniqlovchi xarakterdagi kuzatuvlar - o'qituvchilar bilan suhbatlar, mashg'ulotlarni kuzatish va tahlil qilish - natijalari oliy o'quv yurtida mustaqil ishga e'tibor yetarli emasligi, u ko'p hollarda rasmiy tashkil etilishi hamda birinchi kurs talabalarini mustaqil ishni tashkil etishga maqsadli o'rgatish olib borilmasligini ko'rsatdi; bir xildagi tipik topshiriqlarning ko'pligi, o'quv materialining darajalar bo'yicha tabaqalashtirilmagani va mustaqil ish uchun mo'ljallangan metodik qo'llanmalarning yetishmasligi ham qayd etildi [19]. Bu holat taklif etilayotgan modelni amaliyotga joriy etish zaruratini tasdiqlaydi.

Olingan natijalar "mustaqil ish" tushunchasi talqinidagi xilma-xillik tasodifiy emasligini ko'rsatadi: u tushunchaning ikki tomonlama - faoliyat va boshqaruv - tabiatidan kelib chiqadi. Bir tomondan, mustaqil ish talabaning bilish faoliyati sifatida amalga oshiriladi; ikkinchi tomondan, u o'qituvchi tomonidan loyihalashtiriladigan peda-

gogik shart-sharoitlar tizimini taqozo etadi. Bunday qarash mustaqil ish tushunchasini oʻqituvchining tashkil etuvchi roli bilan uzviy bogʻliqlikda koʻrishni talab qiluvchi zamonaviy metodik qarashlar bilan uygʻundir [5; 20] va mustaqil ishni oʻquv-tarbiya jarayonida talaba pozitsiyalarini qayta qurish hamda kasbiy ahamiyatga ega fazilatlarni shakllantirish asosi sifatida talqin etish imkonini beradi.

Mustaqil ishlarning ikki funksional turga - mavjud rivojlanish darajasini aniqlovchi va yaqin rivojlanish zonasini kengaytiruvchi turlarga - ajratilishi L.S.Vigotskiyning rivojlantiruvchi ta'lim konsepsiyasiga mos keladi [6] va ularni mashgʻulotlarda talabani rivojlantirish, tarbiyalash hamda oʻqitishning ishonchli vositasi sifatida ongli rejalashtirish imkonini beradi. Darajali yondashuv (reproduktiv - rekonstruktiv - ijodiy) esa topshiriqlarni tabaqalashtirish va talabaning mustaqilligini bosqichma-bosqich oshirib borish uchun aniq moʻljal beradi.

Natijalarning amaliy ahamiyati shundaki, kredit-modul tizimi sharoitida, auditoriya yuklamasi qisqarib, mustaqil ta'limga ajratilgan vaqt ulushi ortib borayotgan bir paytda, taklif etilgan model oʻqituvchi rolini axborot manbaidan muloqot tashkilotchisi va muvofiqlashtiruvchisiga aylantirish yoʻlini koʻrsatadi. Faol oʻqitish rejimlarining yuqori samaradorligi loyihalar metodini tanlashni asoslaydi: muhokama, shaxsiy tajriba va oʻrganilganini boshqalarga tushuntirish loyiha faoliyatining tabiiy unsurlari hisoblanadi. Chet tili ta'limi uchun bu autentik Internet-resurslar, interaktiv testlar va muammoli-izlanuvchan veb-topshiriqlardan tizimli foydalanishni anglatadi. Bugungi kunda muhandislik yoʻnalishidagi mutaxassislarning sifatli tayyorgarligi tor kasbiy vazifalarni ona tilida va chet tilida hal etishga tayyorlik bilan birga "kasbdan yuqori sifatlar"ni - jamoada ishlash, axborot madaniyati, ijodkorlik va kreativlikni - ham qamrab olishini hisobga olsak, modelning pirovard natijaga yoʻnaltirilganligi uning ustunligi hisoblanadi.

Shu bilan birga, tadqiqotning cheklovlarini ham qayd etish lozim. Birinchidan, ish nazariy xarakterga ega: oʻtkazilgan kuzatuvlar sifat xarakterida boʻlib, miqdoriy koʻrsatkichlar bilan tasdiqlanmagan. Ikkinchidan, oʻqitish rejimlari samaradorligi toʻgʻrisidagi ma'lumotlar adabiyotlarda keltirilgan umumlashma baholarga asoslanadi va muayyan sharoitlarda alohida eksperimental tekshiruvni talab qiladi. Shundan kelib chiqib, kelgusi tadqiqotlar yoʻnalishi sifatida taklif etilgan modelni aniqlovchi va shakllantiruvchi eksperimentlar orqali sinash hamda mustaqil ta'lim kompetensiyasining shakllanganlik mezonlari va diagnostika vositalarini ishlab chiqish belgilandi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Oʻtkazilgan nazariy tahlil quyidagi xulosalarni chiqarish imkonini berdi:

1. "Mustaqil ish" tushunchasi pedagogik adabiyotlarda yagona talqinga ega emas: kontent-tahlil sakkizta tayanch ta'rifning beshtasida u faoliyat turi sifatida, qolganlarida pedagogik vosita, oʻquv topshirigʻi, shart-sharoitlar tizimi yoki mustaqil ta'lim sinonimi sifatida talqin etilishini koʻrsatdi. Tushuncha ikki tomonlama tabiatga ega boʻlib, talabaning bilish faoliyatini ham, bu faoliyatni boshqaruvchi pedagogik shart-sharoitlar tizimini ham qamrab oladi.

2. Mustaqil ishni tashkil etishning prinsiplari (reglamentlash, shart-sharoitlarni ta'minlash, boshqarish), tashkiliy va metodik omillari, uch funksiyasi hamda uch usullar guruhi yagona tizimga keltirildi; maxsus adabiyotlar bilan ishlashda psixologik-pedagogik va lingvistik omillarni hisobga olish hal qiluvchi ahamiyatga ega ekani asoslandi.

3. Talabalar mustaqil faoliyati reproduktiv, rekonstruktiv va ijodiy darajalarda izchil rivojlanib boradi; bu jarayon oʻqituvchi rolining axborot manbaidan muloqot tashkilotchisi va muvofiqlashtiruvchisiga transformatsiyasi bilan kechadi hamda beshta umumoʻquv koʻnikmasiga (rejalashtirish, usul tanlash, tezkor nazorat, korreksiya, yakuniy tahlil) tayanadi.

4. Masofaviy oʻqitish va loyihalar metodining uygʻunligi mustaqil ishni tashkil etishning samarali yoʻli boʻlib, faol oʻqitish rejimlarining yuqori oʻzlashtirish samaradorligi bilan asoslanadi; taklif etilgan konseptual model pirovard natija sifatida mustaqil ta'lim kompetensiyasini va "kasbdan yuqori sifatlar"ni shakllantirishga yoʻnaltirilgan.

5. Mustaqil ish talaba shaxsini tarbiyalaydi: ijobiy motivatsiyalangan va toʻgʻri tashkil etilgan mustaqil ish irodaviy xususiyatlarni, tafakkur, xotira, diqqat va qobiliyatlarni rivojlantiradi. Pedagogika klassiklari ham, zamonaviy tadqiqotchilar ham bir xulosaga keladilar: tashqaridan koʻrsatiladigan hech qanday ta'sir, nasihat, buyruq yoki jazo mustaqil faoliyatning oʻrnini bosa olmaydi.

Xulosalar asosida quyidagi takliflar ishlab chiqildi:

- oliy ta'lim muassasalarida mustaqil ishni reglamentlovchi me'yoriy-metodik hujjatlarda topshiriqlarning hajmi va muddati, darajalar boʻyicha tabaqalashtirilishi hamda baholash mezonlarini aniq belgilash;

- birinchi kursdanoq talabalarni mustaqil ishni tashkil etish texnologiyasiga (rejalashtirish, axborot izlash va saralash, yozma qayd etish, oʻz-oʻzini nazorat qilish) maqsadli oʻrgatuvchi maxsus modul va treninglarni joriy etish;
- chet tili boʻyicha mustaqil ish uchun masofaviy taʼlim platformalarida autentik materiallar, interaktiv testlar va muammoli-izlanuvchan veb-topshiriqlar (loyiha shablonlari) bankini yaratish;
- mustaqil taʼlim kompetensiyasining shakllanganlik darajasini baholovchi mezon va diagnostika vositalarini ishlab chiqish hamda taklif etilgan modelning samaradorligini pedagogik eksperiment orqali tekshirish.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati:

1. Oʻzbekiston Respublikasining 2020-yil 23-sentabrdagi OʻRQ-637-son "Taʼlim toʻgʻrisida"gi Qonuni // Qonunchilik maʼlumotlari milliy bazasi, 24.09.2020-y., 03/20/637/1313-son.
2. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-son "Raqamli Oʻzbekiston - 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida"gi Farmoni.
3. Архангельский С.И. Учебный процесс в высшей школе, его закономерные основы и методы. – М.: Высшая школа, 1980. – 368 с.
4. Бабанский Ю.К. Оптимизация процесса обучения: общедидактический аспект. – М.: Педагогика, 1977. – 254 с.
5. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход. – М.: Высшая школа, 1991. – 207 с.
6. Выготский Л.С. Педагогическая психология / под ред. В.В. Давыдова. – М.: Педагогика, 1991. – 480 с.
7. Вяткин Л.Г. Самостоятельная работа учащихся на уроке. – Саратов: Изд-во Саратовского ун-та, 1978.
8. Гарунов М.Г., Пидкасистый П.И. Самостоятельная работа студентов. – М.: Знание, 1978. – 35 с.
9. Граф В., Ильясов И.И., Ляудис В.Я. Основы организации учебной деятельности и самостоятельной работы студентов. – М.: Изд-во МГУ, 1981. – 79 с.
10. Дистервег А. Избранные педагогические сочинения. – М.: Учпедгиз, 1956. – 374 с.
11. Есипов Б.П. Самостоятельная работа учащихся на уроках. – М.: Учпедгиз, 1961. – 239 с.
12. Зимняя И.А. Педагогическая психология. – М.: Логос, 2000. – 384 с.
13. Зиновьев С.И. Учебный процесс в советской высшей школе. – М.: Высшая школа, 1975. – 316 с.
14. Ишмуҳамедов Р., Абдуқодиров А., Пардаев А. Таълимда инновацион технологиялар. – Т.: Истеъдод, 2008.
15. Каптерев П.Ф. Избранные педагогические сочинения. – М.: Педагогика, 1982. – 704 с.
16. Коменский Я.А. Великая дидактика // Избранные педагогические сочинения: в 2 т. – М.: Педагогика, 1982. – Т. 1.
17. Молибог А.Г. Вопросы научной организации педагогического труда в высшей школе. – М.: Высшая школа, 1971.
18. Низамов Р.А. Дидактические основы активизации учебной деятельности студентов. – Казань: Изд-во Казанского ун-та, 1975. – 302 с.
19. Об активизации самостоятельной работы студентов высших учебных заведений: письмо Минобразования России от 27.11.2002 г. № 14-55-996ин/15 // Высшее образование сегодня. – 2003. – № 2. – С. 13–14.
20. Пидкасистый П.И. Самостоятельная познавательная деятельность школьников в обучении. – М.: Педагогика, 1980. – 240 с.
21. Полат Е.С., Бухаркина М.Ю., Моисеева М.В., Петров А.Е. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / под ред. Е.С. Полат. – М.: Академия, 2000. – 272 с.
22. Толипов Ў.Қ., Усмонбоева М. Педагогик технологияларнинг татбиқий асослари. – Т.: Фан, 2006.
23. Ушинский К.Д. Собрание сочинений: в 11 т. – М.–Л.: Изд-во АПН РСФСР, 1950. – Т. 2.
24. Шамова Т.И. Активизация учения школьников. – М.: Педагогика, 1982. – 208 с.

13.00.00	Pedagogika fanlari
13.00.01	Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta’limotlar tarixi
13.00.02	Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo‘yicha)
13.00.03	Maxsus pedagogika
13.00.04	Jismoniy tarbiya va sport mashg‘ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05	Kasb-hunar ta’limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06	Elektron ta’lim nazariyasi va metodikasi (ta’lim sohalari va bosqichlari bo‘yicha)
13.00.07	Ta’limda menejment
13.00.08	Maktabgacha ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09	Ijtimoiy pedagogika
07.00.00	Tarix fanlari
19.00.00	Psixologiya fanlari
01.00.00	Fizika-matematika fanlari
02.00.00	Kimyo fanlari
03.00.00	Biologiya fanlari
09.00.00	Falsafa fanlari
10.00.00	Filologiya fanlari
11.00.00	Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(2)

© Materiallar koʻchirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida koʻrsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan
Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№C–5669363 reyestr raqami tartibi boʻyicha roʻyxatdan oʻtkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.